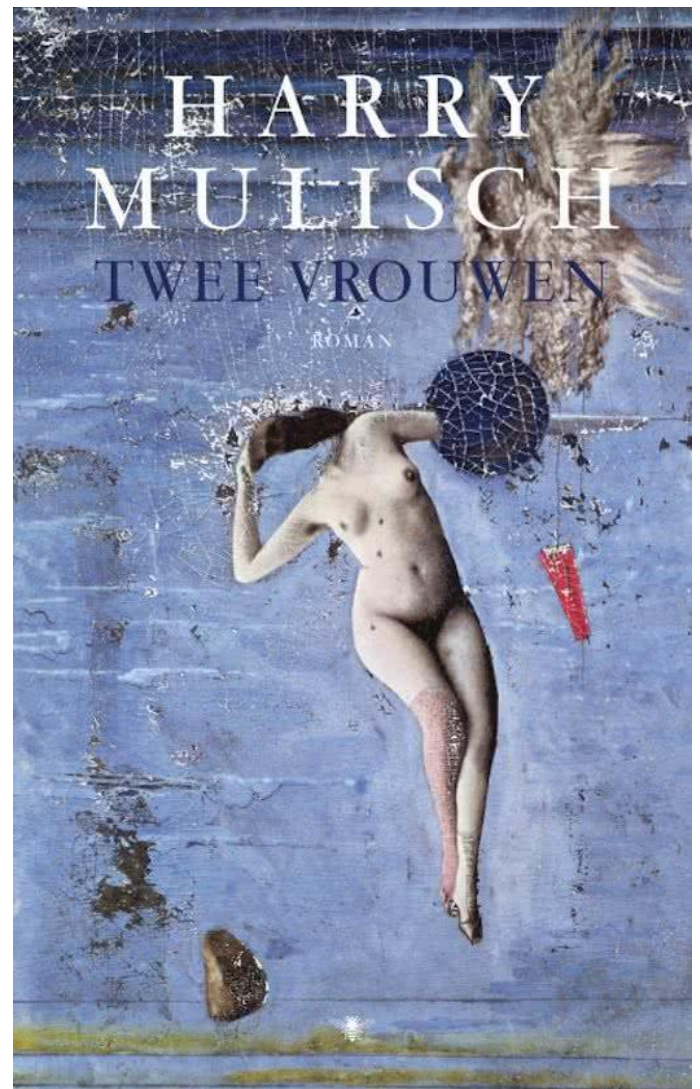
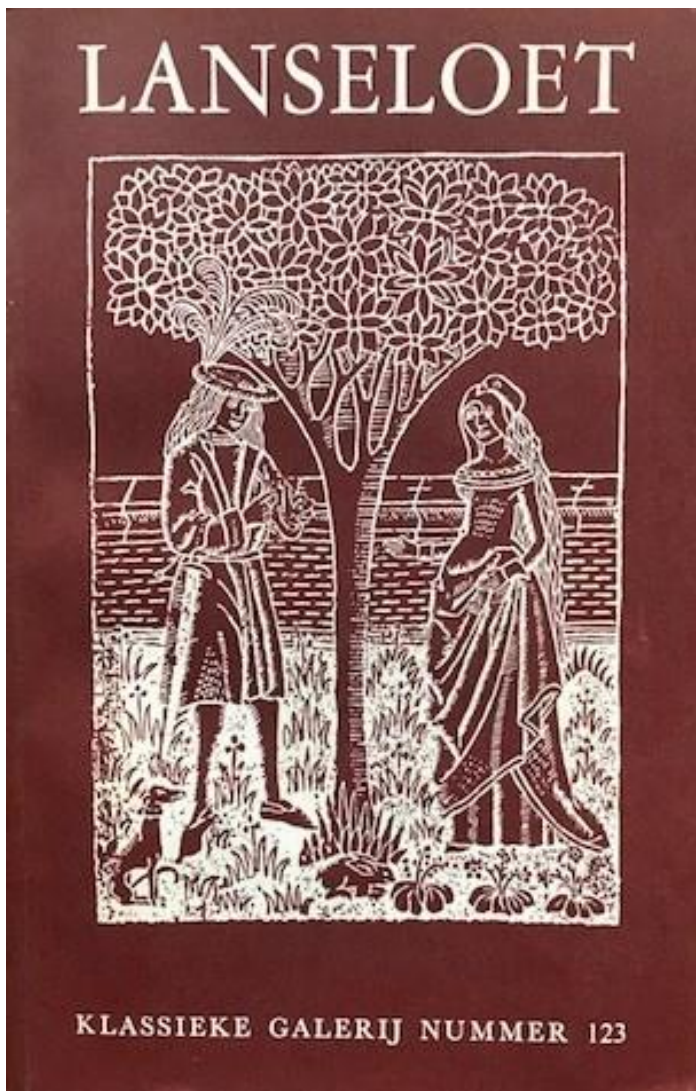

Een vergelijking van de boeken *Lanseloet van Denemerken* en *Twee vrouwen*.

Lara Lommers

5 Havo

7 december 2018

Inhoudsopgave

Inleiding	3
Verantwoording van je thema.....	4
Jouw thema in het oudere werk	5
Vergelijking.....	7
Verklaring	8
Reflectie.....	10
Bibliografie	11

Inleiding

Ik heb de boeken *Lanseloet van Denemerken* en *Twee vrouwen* gekozen. De keuze begon bij het oude boek. De meeste oude boeken gaan over liefde, dus ik was al snel achter het thema gekomen van mijn werkstuk: liefde. Als ik eerlijk ben heb ik *Lanseloet van Denemerken* gekozen omdat het boek maar 17 A4'tjes was. Het boek gaat over de liefde tussen Lanseloet en Sanderijn. Ze mogen niet bij elkaar zijn door het verschil in stand. Het boek gaat dus over verboden liefde. Het tweede deel van mijn keuze was al beperkt door het thema van *Lanseloet van Denemerken*. Ik wilde een modern boek vinden die over verboden liefde ging. Mijn Nederlands docente heeft mij hierbij geholpen. Zij raadde mij aan om *Twee vrouwen* te lezen. Ik heb naar een korte samenvatting gevraagd. Zij vertelde mij dat het boek ging over twee vrouwen die verliefd op elkaar zijn, maar homoseksualiteit is nog niet volledig geaccepteerd. Ik vond dit goed passen bij mijn andere boek, dus heb ik besloten om ook dit boek te lezen.

In mijn werkstuk ga ik een oud-Nederlands boek vergelijken met een modern Nederlands boek. Wat zijn de voornaamste verschillen en overeenkomsten en hoe kunnen deze verklaard worden. Daarvoor ga ik mijn thema in het oude en nieuwe werk bespreken en een verantwoording van mijn thema geven.

Verantwoording van je thema

Opgesloten achter slot en grendel kijk je naar het koekje. Je wilt het koekje zo graag, maar je mag het niet. Je kan er niet bij. Het enige wat je kunt is denken aan dat overheerlijke koekje. Dat is hoe ik verboden liefde definieer. Het thema verboden liefde kan verschillende richtingen aannemen. Geloofsovertuiging, stand, ras en denkbeeld zijn hier voorbeelden van. In dit verslag wordt aandacht gevestigd op twee van deze richtingen: stand en denkbeeld.

In het boek *Lanseloet van Denemerken* speelt verschil in stand een grote rol. De liefde van twee mensen wordt verboden omdat ze in twee verschillende rangen leven. Ook denkbeeld komt voor in het boek *Lanseloet van Denemerken*. Het idee dat twee mensen van verschillende standen een relatie krijgen hoort niet bij het denkbeeld van die tijd. Het is raar dat een prins van een hoge rang een liefdesverhouding zou hebben met een kamermeisje van lage rang.

In het boek *twee vrouwen* speelt vooral denkbeeld een grote rol. In die tijd is het niet normaal om een homoseksuele relatie te hebben. Toch zijn de twee vrouwen hopeloos verliefd op elkaar. Hun liefde wordt niet overal geaccepteerd. Ook zijn ze bang om het aan anderen te vertellen. In het denkbeeld van die tijd zie je een relatie tussen een man en een vrouw. Homoseksualiteit wordt niet helemaal verafschuwd, maar volledige acceptatie is er zeker niet. Twee vrouwen kunnen tevens geen kinderen krijgen, maar daar vind Sylvia een 'goede' oplossing voor.

Het thema verboden liefde is aantrekkelijk door de verschillende meningen die erover zijn. Zelf denk ik dat verboden liefde, juist doordat het verboden is, aantrekkelijker wordt gemaakt. Het verlangen naar juist die persoon wordt groter en groter. Denk maar aan Romeo en Julia. Ze mogen niet samen zijn en juist daardoor willen ze nog sterker bij elkaar zijn dan eerst. Ze zoeken verschillende manieren om bij elkaar te komen. Romeo heeft zelfs een dominee gevonden die hun in het geheim wil trouwen. Ze zijn van plan om samen weg te rennen en iedereen waarvan ze houden achter te laten. Met het verbieden van liefde drijf je iemand dus meer van jezelf af dan van zijn of haar geliefde. Dat maakt verboden liefde zo'n interessant thema.

Zelf heb ik geen ervaring met verboden liefde, dat is waarom dit thema mij interesseert. Ik vind het raar wanneer het niet toegestaan is voor twee mensen om een relatie te hebben. Wanneer het verbod draait om geloof snap ik het nog een klein beetje, omdat je dan daadwerkelijk gelooft dat het niet mag van een god. Wanneer je echter kijkt naar het denkbeeld die niet past bij de soort liefde die twee mensen hebben, zoals homoseksualiteit of stand, vind ik het heel raar dat de liefde verboden wordt. Als je een ander denkbeeld hebt moet je die maar aanpassen in plaats van de liefde verbieden.

Jouw thema in het oudere werk

Liefde is in dit boek verboden door het verschil in stand. Lanseloet is de prins van Denemerken. Hij is een ridder van hoge stand. Hij is stapel verliefd op Sanderijn, het kamermeisje van zijn moeder. Zijn moeder keurt dit af, zij staat niet toe dat haar zoon verliefd is op een vrouw van een lage stand.

‘Sachaam u! Vuile ellendeling, dat u zo beneden uw stand lief hebt. Terwijl men zo’n mooie jonkvrouwen vindt van hoge stand.’ (van Dijk, 1995, p. 5). Ook Sanderijn heeft haar twijfels over hun liefde.

‘Och edele hoog geboren ridder, dat mag nooit gebeuren. Als ik het, dat ik u graag mag zien, ik ben niet uw gelijke. U bent mij hoger en rijker om uw vrouw te zijn. Daarom moet het achterwege blijven. Ook als ik het dat ik u lief heb, ik wil geen minnares zijn.’ (van Dijk, 1995, p. 2)

Zijn moeder besluit dat Lanseloet mag doen met haar wat hij wil, maar dan moet hij haar vervolgens wegsturen.

‘Lanseloet, belooft u mij dat, bij uw ridderschap en trouwen? Als u met Sanderijn de jonkvrouw hebt gedaan wat u begeert, dat moet ge zeggen, ik heb genoeg van u. Sanderijn ik ben u nu zat. En van hart ook wel. Al had ik 7 hammen gegeten dan nog zou ik dit niet vergeten. Ge zult spreken deze woorden en dan zult u meteen u van de hare keren de hele nacht, en liggen slapen zoet en zacht. Zonder te spreken en zijgen in alles.’
(van Dijk, 1995, p. 6)

Sanderijn is vertrokken omdat Lanseloet haar hart heeft gebroken. Lanseloet is heel erg boos op zijn moeder. Door haar is Sanderijn nu vertrokken uit zijn leven, en daarom heeft hij veel verdriet.

‘Ay yuj, nu is al mijn vreugde verdwenen, die ik ooit op aarde verkreeg, omdat ik nergens vinden kan, de zeer schone Sanderijn. Vervloekt is mijn moeder, dat ik die woorden ooit sprak. Het scheen me toe, dat ik mijn hart brak, toen ik die felle woorden sprak. Daarom is zij op mij verstoord en is me heimelijk ontgaan. Dat heeft mijn moeder allemaal gedaan, die mij de woorden liet spreken. Nooit weer heb ik vrede, voor ik die edele vrouw zie.’
(van Dijk, 1995, p. 13)

Lanseloet gaat toch op zoek naar Sanderijn. Dat is wat verbod op liefde doet, je verlangt alleen maar meer naar diegene. Hij stuurt zijn beste man om haar te zoeken.

‘Reinout, u moet erom gaan speuren, of u haar ergens vinden kunt, want nooit meer ben ik verheugd, voor dat ik haar met mijn ogen zie. Reinout, wees mij nu trouw en ga ze zoeken oost en zuid en zeg haar, ik zal haar mijn bruid maken in weerwil van al mijn verwanten.’ (van Dijk, 1995, p. 14)

Jouw thema in het moderne werk

Homoseksualiteit is nog niet volledig geaccepteerd in de tijd waarin het boek zich afspeelt. Er wordt ook weinig gesproken over homoseksualiteit. Er zijn weinig mensen die via woorden laten weten dat ze tegen homoseksuele liefde zijn. Laura en Sylvia zijn verliefd, vanaf het eerste moment dat Laura haar zag wist ze dat Sylvia de ware voor haar was.

‘Aan de overkant van de straat zag ik haar voor de etalage van een juwelier. Ik bleef staan. Ik keek naar haar rug en haar achterhoofd en haar kuit, die in felrode laarzen staken, en vroeg mij tegelijk af waarom ik bleef staan en er naar keek. Het was of alles in de straat vaag was geworden en vervormd, zoals op een bepaald soort foto’s, terwijl alleen dat meisje in het midden scherp was gebleven. Niet dat haar achterkant zo mooi was: haar haren waren mooi los opgestoken, maar haar rug was iets te lang, haar heupen te smal en haar benen niet zo recht als over het algemeen graag wordt geïden. Maar alles week af van het ideaal in een richting, die op een of andere manier precies in *mij* paste.’ (Mulisch, 1979, p. 23)

Beide durven ze het niet aan hun ouders te vertellen en bedenken ze een smoes om er onderuit te komen. Sylvia laat als eerst van haar relatie weten. Ze zegt tegen haar ouders dat ze een nieuwe vriend heeft, de zoon van Laura. Laura is namelijk 15 jaar ouder dan Sylvia.

‘Ik laat eerst gewoon een dag of tien niks van me horen. Dat is wel vaker gebeurd. Dan ga ik naar huis en zeg dat ik een student heb ontmoet bij wie ik intrek. En als ze vragen wie die student is? zij prikte een stuk vlees aan haar vorkje en hield het lachend omhoog. Dan is dat jouw zoon!’ (Mulisch, 1979, p. 30)

De moeder van Laura is een oude vrouw. Ze is moeilijk ter been en wordt verzorgd in een tehuis voor ouderen. Laura stelt Sylvia aan haar voor als haar buurvrouw, maar de moeder van Laura heeft door dat haar dochter tegen haar aan het liegen is. ‘Maar terwijl zij nog sprak, gebeurde er iets afgrijselijks. Mijn moeder nam haar stok en kwam bevend overeind, en met de stok begon zij naar Sylvia te slaan, zoals men naar een dolle hond slaat.’ (Mulisch, 1979, p. 52). De ouders van Sylvia zijn echter wel zo goedgezind om in hun smoes te trappen.

‘Terwijl ik wachtte tot het water kookte, ging ik aan de keukentafel zitten en overwoog of ik dadelijk naar binnen zou gaan en zeggen: - Mevrouw Nithart. Ik heb geen zoon en ik zal nooit een zoon hebben. Ik ben zelf die Thomas. Ik houd van uw dochter en zij houdt van mij, wij slapen met elkaar en zijn heel gelukkig samen. Ik weet niet hoe u tegenover die dingen staat, veel mensen vinden het nog steeds walgelijk en tegennatuurlijk. Maar de natuur is zelf tegennatuurlijk, zoals u ongetwijfeld weet uit het leven der dieren, vooral als u een hond hebt daar in het verre Petten, wat voor een opzichtersgezin waarschijnlijk is, vermoeden een herder. En walgelijk zult u het misschien niet meer in de mate vinden als het uw eigen dochter betreft. Mevrouw Nithart, ik vraag u om de hand van uw dochter, want wij zijn van plan bij elkaar te blijven.’ (Mulisch, 1979, p. 38)

Vergelijking

	Lanseloet van Denemerken	Twee vrouwen
Verschillen	<ul style="list-style-type: none"> - De tijd verloopt chronologisch. - Het boek is in het oud-Nederlands geschreven. - De twee geliefde mogen niet samen zijn door verschil in stand. - De hoofdpersoon is een man. - De liefde is niet wederzijds. - Het verhaal is geschreven in een rijmvorm. - Het boek is geschreven in monologvorm	<ul style="list-style-type: none"> - De tijd verloopt niet op een chronologische manier. - Het boek is in het modern Nederlands geschreven. - De twee hoofdpersonen zijn twee vrouwen. - Er is sprake van leeftijdsverschil tussen de twee geliefden.
Overeenkomsten	<ul style="list-style-type: none"> - In zowel <i>Lanseloet van Denemerken</i> als <i>Twee vrouwen</i> zorgt het denkbeeld van die tijd ervoor dat de twee geliefde niet samen mogen zijn. - In beide boeken staan de ouders de liefde niet toe.	

Verklaring

Stand

Vroeger heerste er een standenmaatschappij met de geestelijke stand bovenaan, gevolgd door de adel en onderaan de boeren. Deze standenmaatschappij was in de middeleeuwen heel erg belangrijk. In *Lanseloet van Denemerken* zorgt deze stand verdeling ervoor dat Sanderijn en Lanseloet geen relatie kunnen hebben. Lanseloet behoort tot de adel en Sanderijn behoort tot de boeren. (Standenmaatschappij, 2018)

Rijmvorm en monologen

Vanaf 1100 werden in Europa heel veel ridderromans geschreven in gedichtvorm. Deze ridderromans gingen over ridders, maar waren ook vóór de ridders geschreven. In die tijd vonden ze verhalen in gedichtvorm mooier en waren makkelijker voor te lezen, daarom is het boek een abel spel. In 1405, de tijd waarin het boek is *Lanseloet van Denemerken* is geschreven, konden de meeste mensen niet lezen. De mensen die wel konden lezen en voorlezen aan de rest konden door de rijmvorm makkelijker voorlezen. Daarnaast werd er vooral in volkstaal geschreven, omdat de ridders geen Latijn kenden. (Ridderliteratuur, z.d.)

Er zijn vier abele spelen die bewaard zijn gebleven in het hulthemse handschrift. Deze vier toneelstukken zijn de oudste bekende Nederlandstalige toneelstukken van niet-geestelijke aard. Van deze vier toneelstukken is *Lanseloet van Denemerken* er één van. Het boek is een abel spel. Dat wil zeggen dat het laatste woord van een zin rijmt met een ander laatste woord van een zin ervoor, erna of een zin verder. Dit zorgde er niet alleen voor dat de schrijver het makkelijk voor kon lezen, zoals hierboven vermeld. Ook zorgde deze vorm van schrijven ervoor dat de acteurs hun tekst makkelijker konden onthouden. In een abel spel vertellen de personages hun eigen verhaal, dus in monoloogvorm. In het monoloog geven ze hun kant van het verhaal. De toneelopvoering van de abele spelen werd gevolgd door een toneelstuk over alledaagse dingen met veel grappige situaties, ook wel een klucht of sotternie genoemd. De klucht die bij *Lanseloet van Denemerken* hoorde was *Die Hexe* en ging over hetzelfde thema als *Lanseloet van Denemerken*, maar dan in een populistische vorm. (Abele spelen, 2018)

Thema

De ridderromans werden vroeger gelezen om even te kunnen ontspannen. Ze hielden van spannende verhalen over moed, trouw en liefde. *Lanseloet van Denemerken* gaat daarom om liefde maar niet zomaar liefde. Ze maken het verhaal spannend om er verboden liefde van te maken. Ook heeft zo'n verhaal vaak een voorbeeldfunctie. Lanseloet heeft Sanderijn niet met respect behandeld en daar zal hij altijd spijt van hebben, want nu is hij haar kwijt en ze komt nooit meer terug. (Ridderliteratuur, z.d.)

Het thema van *Lanseloet van Denemerken* is hoofsheid. De hoofse cultuur is ontstaan vanaf het moment dat de welvaart West-Europa enorm toenam. De adel had meer tijd om zich bezig te houden met het leven. Ze maakte kruistochten en tijdens die tochten zagen ze de Arabische cultuur, waarvan ze erg onder de indruk raakte. In de Arabische cultuur genoten ze veel meer van het leven dan in Europa. De hoofse cultuur begint hierdoor te ontstaan. In dit soort boeken bevinden zich regels over hoe men zich moet gedragen. Je moet je medemens met respect behandelen, je laat de

ander in zijn waarde en je gedraagt je als een heer. In *Lanseloet van Denemerken* zie je deze hoofsheid ook terug. Reinout vraagt bijvoorbeeld Sanderijn drie keer of ze terug wil komen. Iets drie keer vragen is erg beleefd in de middeleeuwse tijd. Drie hoort bij de heilige drie-eenheid. Het is dus hoofs om iets drie keer te vragen. (bijbel.eo, z.d.) (Hoofsheid, z.d.)

Tegenwoordig zijn we steeds meer zelfbewust. Je mag wisselen van geslacht, je mag je gedragen hoe je wilt en je mag verliefd zijn op wie je wilt. Heel veel moderne boeken gaan dan ook hierover. Het zijn interessante onderwerpen om over te lezen en vooral als het niet volledig geaccepteerd wordt. Zoals in het boek *Twee vrouwen* sluit je je aan bij de twee hoofdpersonen. Je hoopt dat het goed komt en dat de omgeving hun liefde toestaat. Je leeft met ze mee. Op die manier worden kwesties zoals homoseksualiteit beter bespreekbaar.

Niet-chronologische vertelwijze

Vroeger was de vertelwijze in boeken chronologisch, daardoor was het verhaal makkelijk te begrijpen. Tegenwoordig zijn we veel beter in lezen. Schrijvers maken daar gebruik van. Om het verhaal een spannende wending te geven gaan schrijvers niet-chronologisch schrijven. Aan het begin van het boek is bijvoorbeeld een misdaad beschreven en een hoofdstuk verder is het opeens één jaar eerder. De oorzaak van het misdrijf wordt in stapjes beschreven, terwijl de lezer al weet wat het misdrijf is. De lezer smacht naar het antwoord op de vraag: wie is de moordenaar en wat is zijn/haar motief. (Post, 2016)

Reflectie

Voor dit werkstuk heb ik twee boeken gelezen en heb mij daar vervolgens in verdiept. Deze twee boeken, *Lanseloet van Denemerken* en *Twee vrouwen*, zijn in verschillende periodes van de Nederlandse literatuurgeschiedenis geschreven, maar hebben wel hetzelfde overkoepelende thema. Ik heb mij voor dit verslag verdiept in het thema verboden liefde. Dit thema komt in beide boeken voor, maar is toch op een andere manier uitgewerkt. Ook al is verboden liefde al een specificatie van het thema liefde, toch is het op zichzelf nog steeds een breed thema. Dat is hetgeen dat mij het meest opviel. Je hebt verboden liefde in stand, denkbeeld, geloof, seksualiteit, etc. Wat mij nog meer opviel is de manier waarin de hoofdpersonages omgaan met deze verboden liefde. In *Twee vrouwen* vindt Sylvia het wel best dat de liefde niet volledig geaccepteerd wordt door de buitenwereld. In *Lanseloet van Denemerken* hebben beide karakters er ook vrede mee. Je kan nou eenmaal niet verliefd worden op iemand van een hogere of lagere rang. Toch heeft Lanseloet er uiteindelijk toch geen vrede mee en stuurt zijn knecht eropuit om Sanderijn te vinden. Ook heb ik mij verdiept in de literatuurgeschiedenis die achter de boeken schuilt.

Door de verschillen en overeenkomsten op te schrijven en ze vervolgens te verklaren ga je dieper op de stof in. Je laat niet alleen zien dat je het boek hebt gelezen, maar je leert over de literatuurgeschiedenis. Niet alleen uit bronnen die je daadwerkelijk nodig hebt, maar ook uit bronnen die je hebt gelezen en uiteindelijk toch niet hebt gebruikt. Ik heb heel veel gelezen over de middeleeuwen op literatuurgeschiedenis.nl, maar heb uiteindelijk maar twee bronnen gebruikt.

Bibliografie

Abele spelen. (2018). Opgehaald van Wikipedia: https://nl.wikipedia.org/wiki/Abele_spelen

bijbel.eo. (z.d.). Opgehaald van <https://bijbel.eo.nl/geloofsvragen/de-drie-eenheid-drie-en-toch-n>

Hoofsheid. (z.d.). Opgehaald van Literatuurgeschiedenis:

<https://www.literatuurgeschiedenis.nl/middeleeuwen/literatuurgeschiedenis/lgme038.html>

Mulisch, H. (1976). *Twee vrouwen*. Amsterdam: Uitgeverij De Bezige Bij.

Post, E. (2016, 11 10). *De chronologische volgorde*. Opgehaald van

<https://schrijvenonline.org/blog/de-chronologische-volgorde>

Ridderliteratuur. (z.d.). Opgehaald van Litteratuurgeschiedenis:

<https://www.literatuurgeschiedenis.nl/middeleeuwen/literatuurgeschiedenis/lgme039.html>

Standenmaatschappij. (2018). Opgehaald van Wikipedia:

<https://nl.wikipedia.org/wiki/Standenmaatschappij>

van Dijk, H. (1995). *Lanseloet van Denemerken*. Amsterdam: Amsterdam University Press.